СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 225. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 26 вересня, 1934. VOL. XLII. No. 225. Jersey City, N. J., Wednesday, September 26, 1934 THREE CENTS.

ПІВДЕННІ ТКАЛЬНІ ВИКИДАЮТЬ СТРАЙКАРІВ

ШАРЛОТ (Норт Каролайна). — Не дивлячися на те, що юнія ткальняних робітників проголосила закінчення страйку ткальняних робітників, фабрики в південних стейтах не хочуть приймати назад страйкарів.

Юнія „Юнайтид Текстил Воркерс оф Америка" дістала повідомлення від місцевих юнійних відділів, що 200 фабрик замкнули свої брами перед страйкарами, коли ці зголосилися в понеділок до роботи. „Локавт" викинув у цей спосіб на вулицю коло 80,000 робітників. У декотрих місцевостях, як приміром у Лаймені, Савт Каролайна, повертаючихся до праці страйкарів прогнано від брам баґнетами.

Викинені з фабрики вислали звідомлення до юнії, а рівночасно віднеслися до міських і стейтових урядів з домаганням допомоги. В кількох місцях домагання допомоги через свою масовість викликали для уряду дуже неприємну ситуацію.

З проголошенням закінчення страйку ткальняною юнією випущено на волю страйкарів, котрих держано в концентраційнім таборі коло форту Мекферсона, коло Атлянти, в стейті Джорджія.

РОБІТНИКИ МАЮТЬ БАГАТО КЛОПОТІВ ПРИ ПОВОРОТІ ДО РОБОТИ НА ПІВНОЧІ.

ВАШИНГТОН. — Ткальняна юнія „Юнайтид Текстил Воркерс оф Америка" дістала звідомлення від місцевих відділів у Новій Анґлії, що фабриканти поводяться з упередженням до вертаючихся зі страйку робітників. У декотрих місцевостях поведінка зарядів заставила робітників знову виставити пікети.

Назагал робітники вертаються до праці спокійно. Не дивлячися на це, уряд ще далі лишив війська Національної Ґвардії в багатьох містах.

Фабрики шовку в Патерсоні, Ню Джерзі, почали наново працювати. Деякі менші ткальні сперечаються з робітниками за заплату за акордову *роботу*; у таких фабриках руху ще не привернено.

Багато жалоб проти упередження фабрик проти повертаючихся страйкарів дістала юнія з околиці Филаделфії. Декотрі фабрики не хочуть приймати назад робітників, котрі були активними підчас пікетування фабрик. Підчас суперечок за поведінку фабричних зарядів арештовано 49 пікет.

ПІДНОСЯТЬ ЗАПЛАТУ РОБІТНИКАМ У РІЗНИЦЯХ.

ШІКАҐО. — Великі різницькі підприємства Свифта, Армура, Кюдегі й Вилсона піднесли заплати своїм робітникам.

Підвишка виносить пересічно 8%. Відноситься вона до 100,000 робітників і буде коштувати підприємства на рік 10 міліонів долярів.

ЗІ СЛІДСТВА ЗА ПОЖАР „МОРО КЕСЛ".

НЮ ЙОРК. — Рада корабельних інспекторів, що веде слідство в справі пожару корабля „Моро Кесл", знов покликала на зізнання команданта нещасного корабля, Вилієма Ф. Вормса.

Свідок заявив, що, обнявши команду по смерти капітана, він був певний себе. Він каже, що, відкривши на кораблі вогонь, він зараз казав завернути корабель до берега та зробив усе, щоби вогонь погасити. Одначе він не казав відразу висилати апелю про поміч, ні замикати дверей корабля, бо був певний, що залозі вдасться вогонь погасити. Свідок признався, що він боявся якогось активного нападу радіового оператора Аляні, котрого зізнання перед радою обтяжали заступника капітана як людину, котра тратить притомність ума в критичній ситуації.

ВІДГУКИ ВИКРАДЕННЯ ДИТИНИ ЛИНДБЕРҐА.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська стейтова прокуратορія поставила вже в понеділок справу Бруна Ріхарда Гавптмана перед велику лаву присяжних суддів нюйорського стейту. Гавптмана обвинувачують тільки за вимушення грошей від Линдберґа.

Тимчасом полковник Шварцкопф, суперінтендент стейтової поліції в Ню Джерзі, каже, що стейтова поліція має вистарчаючі докази для обвинувачення Гавптмана за викрадення дитини Линдберґа. Федеральний департамент скарбу знов каже, що на випадок, якби Гавптманови вдалося вирватись без кари з тих двох процесів, то департамент зможе поставити його на суд за передержування золотих банкнотів; за це він міг би дістати кілька літ тюрми.

Федеральна поліція робить дальші досліди над тим, яку участь у викраденню дитини Линдберґа й вимушенню викупу мав померший у Німеччині Ізидор Фіш. Зі свідоцтвом для його характеру вже виступила жидівська допомогова орґанізація, Союз Молодих Людей із Хшанова. З Німеччини тимчасом ідуть чутки про таємничі жерела правильних доходів Фіша.

КОНҐРЕС УЧИТЕЛІВ І РОДИЧІВ.

НАЙАҐАРА ФОЛС (Ню Йорк). — Тут зібрався перший Краєвий Конґрес Родичів і Вчителів. На конґрес приїхало коло сто представників орґанізацій учителів і родичів.

БАРТУ ДАЛІ ПОЛЮЄ НА ПОЛЬЩУ І НІМЕЧЧИНУ.

Французький міністер закордонних справ тепер співпрацює тісно з російським міністром Літвіновом, щоб якось втягнути до спільного порозуміння Німеччину і Польщу. Барту й Літвінов тієї думки, що ці держави треба втягнути до спільного договору, бо інакше мир у східній Европі не буде забезпечений.

„ДУХ БРАТА ПЕРЕСЛІДУВАВ МЕНЕ".

Брати Микола і Клим Малії в кольонії Кудринь, рожиської волости, луцького повіту, одержали в спадщині по батькови 9 морґів землі. Молодший Клим, котрому дісталось 4 морґи, був працьовитий і добре провадив господарку, а старший в короткому часі розпустив своє майно. Тоді зажадав від брата, щоби відпустив йому свою частину майна, погрожуючи, що в противнім разі його забе. Свою погрозу виконав: одної ночі підчас сну Микола Малій забив брата. Підозріння впало на Миколу, але з браку доказів вини його звільнили. Та по деякому часі Микола звірився сусідам, що „дух брата переслідує його в ночі, не даючи йому спати". Тоді вбивника арештували вдруге і ціла правда виявилась. Окружний суд у Луцьку засудив його на 15 літ вязниці. Апеляційний суд присуд затвердив.

ВУЖ ВДУШИВ МІСІОНАРЯ.

Два мешканці з Болівару в Колюмбії (Південна Америка) були свідками жахливої картини. Коли переходили дорогою, що лучила містечко Сілесіс з їхньою оселею, побачили в місці, де праліс припирав до самої дороги, як великий вуж канаконда обвинувся довкола довголітнього місіонаря в тих околицях, душпастиря Поіса Ордона, й душив його у своїх сплетах. На вид цеї жахливої картини оба подорожні вернулися до міста, взяли з собою кількох узброєних людей і побігли ратувати нещасного. Застріливши канаконду, витягнули з його сплетів жахливо розчавлене тіло. Вуж-великан, що був довгий коло 9 метрів, намагався саме проковтнути нещасного місіонаря.

ДЕШЕВИЙ СПОСІБ ПОДОРОЖУВАННЯ.

Мешканці одного села в департаменті Дордон винайшли дешевий, зовсім леґальний спосіб подорожування французькими державними залізницями. У згаданому селі жиє бувший французький вояк, що втратив на війні зір, і за це жахливе каліцтво одержує ренту 12 тисяч франків річно. Незалежно від ренти має право подорожувати по цілій Франції за четвертиною білета разом з провідником, який їде зовсім даром. Отож згаданий інвалід, що видно не тратить ніколи гумору, служить своєю особою кожному селянинови, що хоче кудись поїхати, а рішиться заплатити четвертину ціни білета за інваліда. Незвичайний цей засіб дешевого подорожування так вихісновують селяни, що інвалід цей цілими тижнями є в подорожі й має по черзі упорядкованих все нових кандидатів.

ЗА ХАБАРНИЦТВО, ОБМАН І МОВУ.

Перед трибуналом окружного суду в Стриї відбувається сензаційний процес, у яким засіли як обвинувачені залізничі функціонарі. Прокуратор обвинувачує їх у хабарництві, обмані і мові. Про розміри справи свідчить акт обвинувачення, списаний на 11 сторінках битого машинового письма. Слід замітити, що майже всі підсудні, а зокрема п. Авґуст Ґеруля, це відомі українożери, які далися добре в знаки Українцям-службовикам залізниці.

СМЕРТЕЛЬНА БІЙКА НА СЕРПИ.

В Лісиках коло Кракова підчас праці в полі посварилися з собою два сусіди: 28-літній І. Кот з 35-літнім Н. Мільчем. По деякому часі сварка перемінилася в бійку, а що оба розсварені сусіди мали серпи, кинулись один на одного й почали різатися серпами. Вислід бійки був фатальний. Котови Мільч розтяв живіт так сильно, що йому виплинули кишки, а Мільчеви виколов Кіт око, відтяв вухо й поранив сильно карк і руки. Важко поранених забияк відвезли до лічниці.

КАЦАПСЬКА ЗВИРОДНІЛІСТЬ.

В селі Вирові дня 20. 8. ц. р. українська молодь стояла й розмовляла між собою якнайспокійніше перед своєю кооперативою. В одній хвилині надійшов Петро Пелех, син Романа, відомий кацап, і, впавши з револьвером у руці несподівано між цей гурток, почав стріляти. Наслідком стрілянини впали Андрій Стефанишин, син Марти, що дістав кулю в живіт, Михайло Кисіль, син Іллі, який дістав дві кулі в бік і в ногу, та Михайло Стефанишин. По цьому нападі напасник сховався на постерунку в Желехові Великім, побоюючися пімсти від усіх громадян.

При цьому слід замітити, що начальник громади Олекса Якимовець відмовився в цім траґічнім випадку післати фіру по поліцію, тимбільше тоді, коли два перші хлопці борються зі смертю. Ось до чого може допровадити здичіння запомороченої і здеморалізованої чужою опікою кацапні.

ПАРОПЛАВ Ч. 534.

В корабельних доках у Кляйбені (Англія) викінчують тепер будову нового морського велитня. Пароплав призначений тільки для перевозу пасажирів. Матиме він 70 тисяч тон вантажу, а люксусовим уладженням побиває всі дотеперішні пасажирські пароплави. Буде це теж один з найшвидших пароплавів світа, а такі поспішні пароплави, як „Бремен" і „Европа", залишаться далеко позаду. Пароплав називається покищо ч. 534.

ВЕЛИКЕ СВЯТОТАТСТВО.

До костела оо. Кармелітів у Кракові вломилися якісь невідомі злодії і поздирали з чудотворного образу Матери Божої ріжні вота, що варті кільканацять тисяч злотих. Деякі з цих вот мали меж велику історичну вартість. Характеристичне те, що злодії, невідомо, чи з поспіху, чи може не знаючи про це, не забрали найцінніших річей.

ВИКИНУЛИ СИЛОЮ З ТЮРМИ.

В карно слідчій тюрмі в Станиславові відбув 7-місячну кару якийсь В. Дякун з Калуша, присуджений за крадіж. Цими днями скінчилася йому кара. Коли його повідомлено, що він має опустити тюремні мури, Дякун заявив, що дуже рад залишиться й дальше в тюрмі. Що більше. Коли прийшов вкінці тюремний сторож і казав забирати йому річи та виходити з келії, Дякун не хотів вийти. Супроти такої впертости мусіли силою викинути Дякуна з тюрми.

ПЕС, ЩО ВМІЄ ТЕЛЕФОНУВАТИ.

Як відомо, є окремий рід псів, яких витресовують так, що вони провадять сліпих людей. Це піддало теж думку, щоби пса витресувати так, щоби він міг помогти глухій людині. Якийсь д-р Берґер у Берліні витресував вівчарського пса в той спосіб, що він кожний раз, як тільки хтось задзвонить, повідомляє про це свойого власника. Пес уміє теж поводитися з телефоном. У хвилині, коли почує телефонний дзвінок, він підходить до апарату, здіймає слухавку, гавкає кілька разів, а опісля вішає знову слухавку на гачок. Коли власник вертається до дому, пес піскакує до нього і гавкає і таким чином звертає йому увагу, що хтось телефонував.

ПОНУРИЙ БІЛЯНС ПОВЕНІ.

Шкоди, що їх заподіяла повінь на терені львівського воєвідства, виглядають у цифрах так: підчас повені втонуло 10 осіб, ушкоджених будинків є 475, вода знищила 120 гектарів землоплодів, шос (гостинців) знищених зовсім є 5 кільометрів, частинно 234 клм., мостів зовсім знищених є 13, частинно 191. Загалом шкоди, які заподіяла повінь, обчисляють на 11 міліонів злотих.

ЧИМ ПОМІЧНИЙ РОМЕН.

З давен-давна вважає українське простолюддя, подібно, як і більше народів, ромен (румянок) дуже помічним зіллям. Вивар ромену дають пити старим і малим. Німецькі лікарі В. Гойбнер і Ф. Ґрабе доказали експериментами, що вивар із цвіту ромену хоронить перед запаленням. Діється це завдяки синьому вуглеводневи, азуленови, що знаходиться в цвітках ромену.

ГРІМ УБИВ ЧОЛОВІКА.

Михайло Антонович, господар з Долини, враз зі своєю жінкою жав на свойому полі, положенім за містом, овес. По скінченні роботи збиралися йти до дому. Нараз надійшла буря з громами, підчас якої грім ударив в Антоновича і вбив його на місці. Жінка Антоновича в той час була кілька кроків дальше від нього, і таким чином вратувалася від смерти.

БОГОСЛУЖЕННЯ В ЛІТАКУ.

Один французький місіонар вертався літаком із Сходу до Парижа. Маючи зі собою всі потрібні посудини, відправив він підчас лету Службу Божу, якій пасажири прислухувались. Це здається була перша Служба Божа в літаку.

МОЖЛИВІСТЬ КОНФЛІКТУ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ НЕ ЗМЕНШИЛАСЯ

МОСКВА (СССР). — В дипльоматичних колах тут не надають великого значіння тому, що справа Східньо-Китайської залізниці буде полагоджена, бо це не зменшить небезпеки конфлікту на Далекому Сході. Питання залізниці було лише в першу чергу актуальним для уряду Японії і Росії, але воно мало зачіпало інші кола. Між Росією і Японією існують такі питання, що зачіпають більше життєві інтереси Японії, як питання про забезпечення нафтою фльоти, питання забезпечення залізом, вуглем, а також справа найбільшої японської індустрії — рибальства.

Між Росією і Японією існує договір про право Японців рибальчити біля російських берегів Сахаліну, Камчатки й т. д. Цей договір кінчиться в травні 1936 року й безперечно Росія постарається змінити його в свою користь, коли взагалі буде обговорюватися питання про поновлення цього договору, а Японія захоче дістати собі ще більше вигідні концесії. В травні 1935 року кожда держава повинна повідомити другу, чи вона хоче продовження цього договору незмінним, чи хоче поробити якісь зміни. Отут тоді й виявиться розбіжність інтересів Росії і Японії.

До того Японія володіє південною частиною острова Сахаліну, яка не має ніяких майн та взагалі бідна. Росія володіє північною частиною острова, дуже багатою на нафту, залізо, вугіль і т. д. Японія там має тепер концесії, але вона незадоволена з умов, на яких ті концесії одержала. Японці кажуть, що з огляду на невідповідне адміністрування острова Росіянами вони мають великі страти. Тому Японці захочуть зміни цих концесій у свою користь.

Отже полагодження питання Східньо-Китайської залізниці треба вважати лише приґравкою, яка відкриває шлях до нових непорозумінь на Далекому Сході й непорозуміння ці будуть більше істотними як для Росії так і для Японії.

ЗГИНУЛИ 281 МАЙНЕРІВ.

УРЕКСГЕМ (Анґлія). — Сильна пожежа і вибух знищили величезну вуглеву майну. В огні й від ґазів і диму згинули під землею 281 майнерів. Всяка ратункова акція була неможлива й тепер майна запечатана, бо бояться дальшої пожежі та вибуху ґазів.

ОСКАР ГІНДЕНБУРҐ У ДИМІСІЇ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Полковник Оскар фон Гінденбурґ, син бувшого президента, подався до димісії й виступив зі складу реґулярної армії. При димісії він авансував на ґенерал-майора з правом носити воєнний мундур.

Оскар Гінденбурґ почав службу в імператорській армії ще в 1903 році. Потім перейшов на службу до реґулярної републиканської армії. Коли його батько був вибраний президентом Німеччини, він став персональним осавулом свого батька й мав великий вплив на політику президента.

Оскар Гінденбурґ отверто підтримував Гітлера й на передодні виборів, коли гітлерівська партія отримала більшість голосів у Німеччині, він виголосив радіо-промову, в якій заявив, що президент хоче бачити своїм заступником Гітлера.

ХОЧУТЬ ЗБІЛЬШИТИ ПРАВА ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ (Франція). — Премієр-міністер Думерґ виступив з проєктом певних реформ у Франції. Вперше чергу він домагається збільшення прав президента Франції, який тепер фактично ніяких прав не має, крім санкціонування всього того, що уряд зробить, чи парлямент ухвалить. Таксамо Думерґ хоче, щоб і права уряду були збільшені та щоб уряд на випадок непорозумінь з парляментом міг апелювати до виборців.

Далі Думерґ домагається, щоб лиш уряд, а не окремі посли парляменту й сенату, мав право робити пропозиції на асиґнування державних коштів на ріжні цілі й т. д.

ДАЛІ БІДКАЮТЬСЯ НАД АВСТРІЄЮ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Французький міністер справ закордонних, Барту, виступив з пропозицією, щоб Ліґа Націй ґарантувала Австрії незалежність. Крім того Ліґа Націй має обовязати своїх членів не порушувати самостійности Австрії і вразі потреби спільно боронити військом її незалежність.

Австрійські представники задоволені з такої пропозиції й готові приняти її, але Анґлія ставиться до цього з застереженням, бо не бажає, щоб якісь ускладнення на континенті могли втягнути її у воєнну акцію.

МАЛА АНТАНТА ШУКАЄ ТІСНІШОГО ПОРОЗУМІННЯ.

БІЛГОРОД (Юґославія). — Тут зібралася конференція держав малої антанти. Тепер ці держави стараються дійти до економічного тісного співробітництва вдодатку до політичної спільної акції на міжнародньому форумі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖЕНЕВСЬКА ТРАҐІКОМЕДІЯ.

На сцені Ліґи Націй у Женеві відограно дві одноактові комедії. Допущення Совітів до Ліґи Націй — це одна комедія. Цеж зійшлися разом дві сторони, з яких одна одній не вірить і одна одну ненавидить; і, не зважаючи на те, рішили згідно й спільно працювати для великого ідеалу: замирення світа.

Друга комедія це та, яку відограно зприводу справи охорони національних меншин. Головна роля припала тут Польщі. По правді отсе питання мало її турбує, коли йде про Ліґу Націй. Польщу попирали досі Франція і її трабанти. Тому всі жалоби зприводу нарушення нею міжнародніх зобовязань про охорону національних меншин мали в Лізі дуже слабкий, майже ніякий відгук. Та Польщі залежить тепер на чім іншім. Вона захорувала на меґаломанію (манію величости). Хоче стати вже тепер великою державою, нарівні з Францією й Анґлією. І тому хоче за всяку ціну стерти з карток світової історії те, що її відбудовано з ласки антанти, себто великих держав, та що дано їй у дарунку великі простори непольських земель. Оте останнє пригадують міжнародні договори, які Польща підписала, перебираючи на себе обовязки забезпечення національних меншин, до яких враховано і міліони Українців, що опинилися під нею.

Як тільки Польща підняла у Лізі Націй рішучий голос, що не признає вже більше накиненних їй спеціяльних зобовязань про охорону національних меншин, то знявся там великий шум. Та хто тільки трохи визнається на способах, якими ведеться міжнародня політика, той певно не привязував великої ваги до тих гострих слів, з якими виступив от хочби представник Франції, накидаючися на Польщу за її домагання, яке рівнається ревізії версайського договору, себто того самого, якому Польща завдячує своє існування. І нічого не означали всі інші погрози. Це був тільки дипломатичний шум, обчислений на туманення соток міліонів тих людей, що ще вірять, що в такій інституції як Ліґа Націй можна добитися чогось апелем до справедливости чи законности. Це була звичайна політична комедія, яка на сцені нібито закінчилася щасливо. А по правді вирішено справу поза кулісами; і то певно в такий спосіб, що дано Польщі ще вільнішу руку в гнобленню національних меншин та запевнено її, що Ліґа Націй (тепер уже разом з Совітами), коли прийдеться ту справу практично розвязувати, обміне від неї руки. Формально могтимуть національні меншини далі слати свої жалоби до Ліґи Націй. Та мабуть їх відтепер уже й формально зачнуть відкидати. А знайти на це причину — не буде важко.

Відогравши ось такі дві комедії, Ліґа Націй далі думає про замирення Европи і світа. Чи не траґікомедія?

Д-р Остап Грицай.

ГЕРОЙСЬКА ЛЕҐЕНДА ТИРОЛЮ.

В 125-літні роковини перемоги тирольських верховинців над Наполеоном (1809—1934).

Визвольна боротьба Тиролю. — Якаж це прегарна, а притім і повчаюча сторінка з минулого Австрії в епосі Наполеона!

Вона це майже один-одинокий **остров геройзму** в морі невдатних змагань австрійськогоназадництва з вогнистими поривами корсиканського завойовника. Змагань кумедного бюрократа на престолі, **цісаря Франца І.**, який при допомозі свойого славетного **міністра Метерніха** намагається упродовж своєї співучасти в наполеонських війнах помагати собі крутійством, брехнею та взагалі тричі замаскованою дипломатією, щоб тільки якнайменше наражуватися на небезпеки, а ввесь тягар війни звалити на плечі вірних підданих. А проти його трівожно-брехливої політики геройський подвиг Тирольців — це пресвітлий праобраз стихійної зваги й визвольного чину, любови до вітчини і до посвяти за неї, **словом — усецілого й совершенного пожертвування за високу ідею.**

І це й таке невміруче у визвольній боротьбі колишнього Тиролю.

Присвятім же їй сьогодні хоч коротеньку згадку.

Викликана була вона в першій мірі тою обставиною, що Наполеон, після блискучої перемоги над Австрією і Росією **під Аустерліц (2. грудня 1805 р.)** т. зв. мировим договором **у Пресбургу** позбавив Австрію простору величини **63,000 кв. км.**, в тому між іншим і Тиролю, який прилучено **тоді до баварського королівства,** як до одної з вазальних держав Наполеонового цісарства. Німеччина ось не творила в той час такої обєднаної державі, як тепер. Велика її частина підлягала Наполеонови як свойому протекторови і покровителеви, через що, доходило воно до того, що одні Німці боролись проти Наполеона, а другі по його стороні, ідучи так ради чужинецької ласки проти власних братів. Отак було і з Баварією. Хоч і німецька країна, вона належала до усоюзненого з Наполеоном Райнського Союза (Райнбунд) і як така підлягала Франції, так, що Тироль, прилучений до Баварії, почувався зовсім під чужою владою. Правда, тодішній баварський король, **Макс Йосиф,** намагався, при допомозі свойого еміненого міністра **графа Монжеля,** зробити із заглухлої у темряві Баварії поступовий й культурну країну — він зніс тут між іншим кріпацтво. Але **релігійні реформи,** наміченi ним, переводжено було надто нагально й безоглядно, через що нарід в усьому бачив більш залізну руку французького деспота, ніж добру волю баварського короля. А вже найбільше дались ті релігійні реформи в знаки відомим зі своєї побожности Тирольцям. Вони ось, як і кожний верховинський, у глуші гірських затишків живучий нарід, були тілом і душею віддані культурі і звичаям своїх батьків і прадідів, і головно щодо релігії були вірними й сповідниками всього, що передавалось звичаєм від поколінь до поколінь. І тому вони кожну, по суті речі й розумну реформу зі сторони баварської влади, мусіли вважати святотацтвом. Отак нпр. не було їм ніяк до вподоби, коли уряд хотів зменшити в Тиролю число монахів, яких тут було **4,024.** Таксамо обурювала їх Наполеонова **наборова конскрипція,** внаслідок якої тирольська молодь мусіла кидати свої укохані рідні гори, щоб гинути на далеких боєвищах за славу Корсиканця. Дотогож баварські урядовці поводилися з Тирольцями безогляно до жорстокости, а ще гірше офіцири й жовніри, для яких Тирольці зі своїми прадідними звичаями були тільки заскорузлими неотесами й дикунами.

І от Тирольці сказали собі: Не хочемо більш слухати Баварців, ні французького завойовника. До зброї, громадо!

І так і зробили.

Вони мали, як відомо, чотирох провідників, з яких кожний був стільки варт, що ціла армія. Перший з них це **Андрій Гофер,** тоді сороктрилітній хліборов і коршмар недалеко Мерану. Другий коваль і славний стрілець, три роки молодший від Гофера, **Йосиф Шпекбахер,** а тревій старий жовнір, коршмар **Мартин Таймер.** Попри тих трох боєвих ватажків був у Тирольців ще один, духовний, а саме чернець **Йоахім Гаспінґер,** прегарний проповідник, наймолодший з усіх, повний горючого одушевлення і завзяття. Всі вони були в порозумінню з широкими масама народу та з австрійським урядом, якого колишній представник у Тиролю, популярний **архикнязь Йоган,** зумів удержати тісні звязки з тирольськими верховинцями. Та всі вони були між собою одної думки, а саме про те, що треба зненавиджених Баварців прогнати з краю.

І так у квітні 1809 р. тирольське повстання вибухнуло із поривом непереможної стихії.

В допомогу Тирольцям вислав віденський уряд, який саме готовився до рішаючої розправи з Наполеоном, відділ війська під комантою бельґійського емігранта, ген. Шастлє. І коли це військо дня 9. IV. долиною Пустерталь увійшло на тирольську землю, то Тирольці привитали його, вдаривши в усі дзвони, святочними процесіями та вогнями, позапалюваними на вершках гір, на знак вирішеного повстання. І вже на другий день баварські залоги в усім краю мусіли відбивати наступи тирольських ватаг, що завалювали всі дороги і провали та укріплювали верхи. Гофер разом з частиною цісарського війська прогнав з міста **Штерцінґ** баварську залогу полк. Беренклява. Шпекбахер став на чолі повстанців з области **Інталю** і переміг Баварців під містом Галь. А після того наші переможці, заохочені таким блискучим початком, кинулися зараз на столицю Тиролю, **Інсбрук.** Вони перемогли в кривавій боротьбі **на горі Ізель** команданта столиці, генерала Кінкеля, і таким чином Інсбрук ще поки скінчився день — був у руках Тирольців!

Це було справді світле геройство. Але тирольські верховинці доказали, що вони вміли не тільки блискучо перемагати, але й оборонити здобутки першої перемоги.

Бо коли на відсіч Інсбрукови зявилася на другий день французька армія під проводом **ген. Біссона,** то повстанці Таймера наступили на неї з таким розмахом, що вона змусили її в силі **6,000 чоловіка та 7 гармат** в цілости здатися. А знову французьку **11,000-ну армію,** ген. **Бараге-Ділліє,** що двигнулась Біссонови на поміч, розбили Тирольці **під Триденом** так, що Бараге-Ділліє мусів утікати в Італію, і Гофер на чолі своїх повстанців зміг узяти Інсбрук уповні в посідання австрійського імператора.

Отак упродовж кількох днів не стало в Тиролю ні одного чужинецького салдата.

Справді:

Який це прегарний і повчаючий примір революційної зваги і визвольного хотіння народу!

Біда тільки, що з таким дрантивим цісарем, як Франц І., властивим творцем славетної австрійської політики **„латання і штукування",** і найкращі герої не змогли кінець-кінців вдіяти нічого.

Тоді ось Наполеон з великанською армією ішов уже просто на Відень, а що Тирольці загрожували його правому крилови, то він вислав проти них окрему армію під командою **ген. Лефебра.** І була така перевага сил по стороні наїзників, що Лефеброви таки вдалось захопити Інсбрук у свої руки, після чого здичілі Баварці, користаючи з того, що Франц І. не зробив нічого, щоб Тирольцям допомогти, пустошили Тироль вогнем і мечем та допускались проти населення найстрашніших злочинів. Але Тирольці не дармо зазнали в перших боях насолоди перемоги над ворогом. Вони тепер із силою розпуки зібрали армію **6,000 чоловіка** і, підбадьорювані водно Гофером, Шпекбахером, а головно пориваючими проповідями о. Госпінґера, вдарили **вдруге на горі Ізель** з такою лютттю на наїзників, що розбили їх на порох, після чого Інсбрук став знову австрійський і місцем резиденції Гофера, як цісарського довірника. Притім Франц **заручився** Тирольцям **словом чести,** що не відступить більше їх країни чужинецьким наїзникам у ніякім договорі, які умовини його й не будиб.

На жаль, те слово австрійського цісаря виявилось уже в найближчій будуччности — простою брехнею милостивого Франца І.

Бо хоч після перемоги австрійської армії над Наполеоном **під Асперн (21.—22. V.),** оконечна перемога Наполеона над Австрійцями **під Ваґрам (5.—6. VII.)** не була властиво така катастрофальна, щоб Австрія мусіла приймати від Наполеона безумовно **всі ним диктовані** умовини нового мирного договору, то цісар Франц усетаки так знеохотився до дальшої війни, що „для святого спокою", як він казав, заключив з Наполеоном розєм **у Цнаймі (18. VII. 1809).** Розєм, на якого підставі Наполеон забрав йому **1/3 австрійської імперії (!),** між тим і Тироль, відступлений Наолеонови цісарем Францом без ніякого огляду на цісарське слово, дане ним після бою під Асперн Тирольцям. І вже **30. VII.,** ген. Лефебр захопив на чолі **40,000-ної армії** Інсбрук, а Тирольцям не лишилось тепер ніщо інше, тільки закинути всяку думку про дальшу боротьбу, бо й навіщож боротися, коли імператори в Цнаймі погодилися на тому, що Тироль має перейти під чобіт чужинецького наїзника?

Справді:

Яка чудова нагода **для слабодухів, послушників і угодовців сказати:**

— Нема вже чого боротися, забігаймо тепер краще ласки чужинців!

Але тодішні Тирольці не знали й не хотіли знати, що це таке покора й льояльний послух. Не було між ними таких, що вчили, що „ворожа власть від Бога", і що Тирольцям треба будувати „сильну Баварію". І ніякий князь церкви не остерігав тирольської молоді перед „божевіллям революційної роботи". Ні — не було в Тирольців таких провідників. Затеж були в них ватажки й революціонери з божої ласки, як Гофер і Шпекбахер, Гаспінґер і Таймер, що, хоч і прості, неосвічені хлібороби, вміли по геройськи боротись і гинути за волю Рідного Краю. Не минуло ось і двох тижнів від прибуття Лефебрової армії, а вже Тирольці, зібравшись швидко числом 20,000 під проводом Гофера і Шпекбахера, розгромили ворогів у провалах гір так катастрофально, що Лефеґрови і його армії не лишилось ніщо інше, як втікати на лоб — на шию, а Гофер знову засів в Інсбруці як „цісарський начальник Тиролю" **(14. VII. 1809).**

А кінець?

Кінець був гідний нужденного Франца І. і великодушного героя Гофера. Після того ось, як цісар наказав нашим героям зложити зброю, і всяка боротьба стала безвиглядна, Шпекбахер і Гаспінґер утекли до **Австрії**, а Гофер сповидно покористувався **амнестією** для повстанців, проголошеною **Наполеоном.** Але швидко він зчинив нову ворохобню, поки **дня 27. I. 1810 не впав** у руки баварських сіпаків, зраджений підкупленим шпіоном. Його враз з синком приволікли в залізах **до Мантуї,** резиденції Наполеонового ґубернатора, і тут з наказу Наполеона дня **20. II. 1810** розстріляли, причім цісар Франц навіть пальцем не рухнув, щоб спасти Гофера від смерти.

Слава Героям!

Хай живе боротьба!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

УСЮДИ ШКОЛИ.

З відкриттям шкільного року місцеві ґазети кожного міста подають, скільки то дітей піде до школи.

Та вчать не тільки школи. „Метрополитен Мюзеюм" у Ню Йорку оповіщує цілу низку відчитів з области штуки. Природничий Музей буде вести подібні відчити про природничі науки. Ведуть подібні курси ріжні церкви, робітничі юнії, партійні клюби і так далі.

Кождий має нагоду навчитися чогось, хто тільки має охоту.

НАУКА Й КАРІЄРА.

Батьки трохи інакше дивляться на значіння вищих шкіл, як на нього дивилися приміром великі анґлійські письменники.

Леслі Стівен пише в своїх „деяких вчасних враженнях", що курси в університеті довели анґлійського поета Колериджа до того, що він вступив добровольцем до драґонів. Анґлійський поет Байрон держав медведя, щоби давати „спортам" того часу зразок, як вони мають поводитися. Анґлійський поет Вордсворт говорив ціле життя, що університетське виховання дало йому те, що він міг усе пити трохи більше, ніж це згоджувалося з повною владою його ніг. Анґлійський письменник Сидні Смит був переконаний, що університетське виховання має як наслідок тільки зріст пороків та розтрату гроша, а Бентгем приписував анґлійському університетському вихованню поширення брехливости й нещирости.

Маймо надію, що роботодавці, як до них прийдуть за роботою люди в університетськими студіями, цього не будуть знати.

З ПЕРШИМИ ПРОЯВАМИ ОЖИВЛЕННЯ.

Американські ґазети зазначують, що між признаками оживлення бизнесу треба зачислити в першу міру оживлення книжкового бизнесу.

Книжковий бизнес терпів від депресії, як усякий інший. Тепер він починає рухатися. Накладці видають нові книжки. Оголошення книгарень стають щораз більші. Появляються книжки про книжки. Всюди слідно певну віру в кращі часи.

Цікаво, чим проявиться віра в кращі часи серед українських імігрантів.

НАЩО ЗДАЛАСЯ ШКОЛА.

Директор одної „вищої школи" в Брукліні каже, що ціллю доброї школи повинно бути приготування добрих горожан.

„Злий уряд в Америці є вислідом злого горожанства" — каже він, „а зле горожанство вислідом злих шкіл". Школа повинна звернути увагу студентів на пекучі суспільні питання.

Колись те, що ученик звертав увагу на пекучі суспільні питання, вважали за певну признаку, що він злий ученик.

ПРИЗНАКА ДОБРОГО ПОВЕДЕННЯ.

Сказав недавно один американський виховник, що не по тім пізнати добре виховану дитину, що вона говорить, коли треба, „прошу", „дякую" і „вибачайте".

Словом „прошу" часто послугуються себелюби, щоби добитися річей, які їм зовсім не належаться. Щодо слова „вибачайте", то не по тім пізнати добре виховану людину, що вона часто вживає цього слова, але по тім, що вона поводиться. так, що цього слова їй уживати не треба.

Володимир Левицький, У. С. С.

В „СОЮЗНИЦЬКИХ" ТАБОРАХ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ ТА ІНТЕРНОВАНИХ

(7)

21. І. На дворі дощева негода й вона вплиає відємно на здоровля таборовиків. У місті вже другий день відбуваються великі робітничі маніфестації й демонстрації. Робітники з червоними прапорами вигукують: „нех жие ІІІ. інтернаціонал! Преч з жондем!" — Обставини стають подібними до тих, які були перед упадком Австрії. Як так далі піде (що дай Боже!), то будемо швидко свідками нового поділу Польщі. З заграничної політики згадатиб те, що Франція тисне Німеччину у виконанні версайського договору. Однак Франція тепер осамітнена, бо Анґлія не попирає політики безоглядного знищення німецької сили. Це страшить Анґлію, що Франція забагато зросте та стане небезпечним суперником Анґлії. Грецький король Константин повернувся на свій престіл. Взагалі диктаторська всемогуча влада Франції щораз більше тратить на силі, бо европейські обставини диктують що іншого.

22. І. Вчора вечором відбулося в таборовій церкві православне вінчання двох козаків і одного старшини. Побираються з місцевими „шльопами", що аж бридко стає. Це більше, як легкодумно! Наша церква має тільки православного священника. Маємо надію, що прийде до нас і український-католицький священик з Галичини, куди ми вже писали про це.

23. І. Польська преса кричить на алярм, що большевики збирають великі сили над границею. Мирні переговори затягаються в безконечність, мабуть нарочно. Маємо надію, що на весні зачнеться на сході нова війна, якої ми так ждемо. Тоді котрийсь із наших наїзників мусить упасти.

26. І. Вчора давали ми концерт у місті. Гарні запрошення та багата програма стягнули доволі чужих гостей, які цікавляться нашими піснями, а ще більше нашими гарними хлопцями. Неодна Полька гострить свої зуби на наших старшин. Також дохід був задоволяючий.

27. І. Ґен. Удовиченко ще не повернувся із Тарнова, де відбуваються важні військово-політичні наради. Вони мають багато заважити на нашім сучаснім положенні. Стрімголов летить все у пропасть анархії, — прийдеться майже з ума зійти при теперішних наших політичних комбінаціях та орієнтаціях — чорна брудна грязюка й більш нічого не варта..

28. І. В природі весна з теплим сонічком зашвидко продирається. Гарні місячні ночі з легонькими приморозками. На дворі романтична ніч і прихоить тобі у памяти Гоголя „Ніч над Білою Церквою", а довкола нас траґедія. Одна скінчилась, а друга зачинається.

30. І. З дому нічого не пишуть уже довгий час. А тут сум-туга огортає тебе до безтями. Молодість вимагає життя повного на волі, з користю для своїх, а ти туманієш тут за дротами, дуриш себе ріжними надіями і що буде, що останеться, коли вони розвіються, як бульбак у полі серед вітру. Рада Республики сконсолідувалася недавно та починає свою працю. Одначе цього всього замало. Політичні верхи сваряться явно й поза кулісами. Йдуть інтриги найдрібніших мір. Ці спекулянти, — карієровичі, грошолюбці хочуть втягнути й армію у вир своїх політичних шахрайств. Польські шпіони, якими, роїться наші центри і команди, доносять про таку саламаху до Варшави. Це використовує польська преса й мстить ріжні пробні вістки, от як прим. сьогодня знову про димісію Петлюри та про його наступника, незадару президента міністрів Андрія Лівицького. Рада міністрів малаб усі димісії не приняти, а цілу справу передати на розгляд Раді Республики. Причиною димісії мала би бути нехіть війська до головного отамана, якому приписується, що він запровадив армію в „союзницькі" табори. Але хіба мало цьому винні всі ці політичні спекулянти й без Петлюри?! Поминувши його договір зі „союзниками", має він свої заслуги у нашім вчорашнім зриві. Польська преса тровить, щоб ослабити нашу внутрішню зорґанізованість та заставити жертися між собою. Чому то вона підносить від деякого часу здібности ґен. Грекова, бувшого начального вожда Галицької Армії при червневому наступі на Полянків, та підчеркує розбіжність думок і непорозуміння між ним і головним отаманом? Тому польська преса називає Грекова наслідником Петлюри. В Тарнові йдуть довірочні важні наради, в котрих ґен. Удовиченко забарився довше, як це було в програмі. Там є приявні всі начальники дивізій, команди тилу й командарм.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Володимир Душник (Бельгія).

ОДНА З ПРИЧИН...

(Надіслане для „Свободи").

Кілька літ тому один визначний італійський публіцист і політик, граф Сфорца, у своїй розвідці про персональну диктатуру Пілсудського поставив нам якнайкращу марку: „Українці — нарід завзятий, моральна їх вартість та економічна завзятість ставлять їх на першому місці між Славянами. Вони, головно під Польщею, творять ґігантичний бльок спротиву, якого не всилі буде проломити найбільш екстермінаційна політика Пілсудського, як не був усилі зломити національних змагань Українців і Поляків царський, всесильний уряд"...

Яку фатальну помилку творять ці нечисленні, а прихильні нам чужинці, що в симпатії та подиві до цілости великої української проблеми ставлять всіх нас, Українців, під один знаменник—героїв. І хоч не знатиб з яким великим болем, ми мусимо ствердити малий відсоток правди в словах вище згаданого чужинця. Бо якщоб справді ціла Україна зумілаб піднести всі життєздатні сили нації на таку висоту моральної свідомости, якщо вона сконцентрувалаб розбурхану енерґію народніх широких гущ та справила її в одно правильне русло, тодіб не було нинішньої траґедії.

Та справа мається якраз навпаки.

Останні два роки зазначилися в нашій визвольній політиці як найбільш болючі етапи, бо в цьому часі посилено на нас атаки зі всіх сторін. Одначе річ не в гіршому ні ліпшому „трактуванні" національними ворогами, який зрештою буде все ворогом, доки між *ним і нами* існуватиме відношення суверена й васаля-підданця. Бо саме політичне поневолення не є ще найбільшим злом, коли власне ці, що найліпше відчувають його тягар, змірають всіми силами та всіми моральними методами до його повалення. Історія знає багато народів, яких судьба була дуже змінливою, які проходили ріжні етапи політичної еволюції, від політичної неволі аж до цілковитого усамостійнення. І нині, як на глум, одинокі ми, як „сироти окрадені", лишилися предметом чужих панувань, ворожих імперіялізмів та їх політичних затій.

І насуваються одна по одній хмари запитів: Чому? Де шукати причин страшного лихоліття, що в залізних обіймах давить нас уже стільки літ? Хто винуватий за це, що ми — „люди й не люди", що всюди нема нам місця, що всюди нас ставлять на сірі кінці? І тут висувається зпоміж ряду інших причин одна найголовніша, яка є корінем лиха, проти якої вогнем і мечем боролися такі безсмертні люди, як Леся Українка та зразковий український соборник-націоналіст Микола Ліхновський, проти неї, як системи та суспільного феномена, провадить невблаганну війну Донцов, та якої то не бачив в оцінці Українців цитований на початку статті Італієць. Імя цеї гидри — це українська безхарактерність.

Про це вже в нас писалося багато. Від самих початків творення української державности в XX ст. проблема нових людей, пекуча потреба залізних характерів та мужних одиниць не переставала бути актуальною. Не дивож, бо психольоґія, якої одним з чинників є власне характер, є чи не найбільше суттєвою в людських діяннях. А щож говорити про таку величаву будівлю, що зветься державою, яких сильних характерів вимагається від будівничих, державних мужів? А в нас, чи справді всі невдачі нашої боротьби треба складати на ворогів та „специфічне" положення, а не на нас самих?...

Українська безхарактерність перейшла в життя як певна система, як соціяльне явище, як у приватному так і в публичному житті, як факт, проти якого не видно реакції з боку тих, що претендують бути провідниками народу. Що більше, — вони маючи набутий стаж, очоловлюють її, толерують, дають фабричний знак, чи готують їй ґрунт своїми соромними прецедентами. Факти, докази? Їх аж надто багато дає кожна днина. Початків їх можна шукати в часах, коли з Мазепами й Орликами українська провідна еліта втратила свого Бога, та стала покланятися чужим пів-богам, бонцам! Тоді, коли замісць одної цілі, ставлено десять, коли найвище добро нації заступано персональними вигодами, матеріяльним добробутом, який і допроваджував до упадку патріотичного почування, до зміщанщення української освіченої верстви — інтеліґенції. Згадаймо тільки злощасну штафету-ланцюг, що починається ще від незабутнього Костомарова й через Драгоманова та його наслідників доходить до першої української революції, де українська безхребетність витиснула таку ганебну печать на молодій українській державі, що сором нам, потомкам, згадувати вчинки своїх недавніх предків.

Здавалося, що останні наші невдачі в р.р. 1917—1921 будуть надовго ясним світилом того, до чого довела нас традиційна безпринципіяльність та широка безхарактерність. Та мабуть помиляємося, що історія може навчити, бо наша сувора дійсність, як барометр перед бурею, вказує на дальший заник у нас громадянських чеснот та морально-духових цінностей серед суспільностєи І скрізь і всюди те саме: ломання душ, брак відваги жити й умирати за нарід, вислугування національним ворогам, а то і зрада... Історія не жде, життя пливе, повне нежданих зявищ, з кожним днем вороги посилюють все більше та більше удари в наш національний орґанізм. Замісць сильного протинаступу, наша безхребетність своєю заразливою та злочинною панікою демобілізує маси та цілі ряди національних борців і сама в розтічі та повному відступі.

Пригадаймо, який це запал викликала була т. зв. національна політика Леніна на СУЗ-ах серед передової лави західньо-українського громадянства. Фікція радянської української держави з ума прямо зводила цю вбогу духом інтеліґенцію, яка на випередки зрадникам-малоросам, як Раковським, Затонським чи Любченкам — пособляла закріпитися чужому інтернаціоналізмови на власній шкірі. І помогла. І щойно тоді „окрадені в огні" прокинулися протерли очі, побачили діло злочинних своїх рук, і, розуміється, іншого виходу, як стріл у себе, вони знайти не могли. Бо відсутність характеру пхнула їх в обійми чужих ідей, які опісля обернулися проти них самих. Або такий процес СВУ в Харкові з 1930 р., де головні обвинувачені, вчені й професори, ганебно каялися, вірікалися своїх ідей, — одні на одних складали вину, щоб тільки не наклали головами. Бачучи такий наглядний брак якогось, хоч би й найменшого принципіялізму, таку психічну слабість серед піонірів цілого українства, вороги заставляють їх чинити таке, перед яким здрігнуласяб кожна характерна людина. Знаємо, як то Скрипники, Хвильові, Підмогильні висмівали наш визвольницький рух, добачуючи в „рухах петлюрівщини й коновальщини жовто - блакитний бандитизм". Нині їх уже нема, і який сором бачити, як Тичини, Рильські, Микитенки, Кулики, Якубовські плюгавлять память Скрипника й Хвильового, перед яким вони ще рік-два тому плазували, як хамелеони. І ми певні, що за Скрипниками підуть Любченки з Затонськими. Єдині правильні й непомильні останутьcя Постишев, Сталін і Ґоркий. До цього й допомагає українська безхребетність. Злочинною є теж українська безхарактерність у західньо-українському варіянті. Ви німієте з дива, дивлячися на щоденну майже еквілібристику характерів цілих сотень людей, переважно людей з громадським стажем, яких опінія має широкий розголос. Їх політична приналежність, а навіть національна честь є наскрізь кон'юнктуральна, залежна від першого-ліпшого потягнення Варшави. І це не тільки в політичному житті, але навіть в культурно-освітних і економічних установах. Скрізь і всюди ви знайдете людей в масках, які скривають перед денним світлом це, що самі роблять. З тих фактів твориться ціла атмосфера, „змінохарактерники" творять вже певну систему свого „ремесла". Нема ніякого мірила чи критерія, щоб судити вчинки й слова людей.

Тому не диво, що проти цеї розґанґренованої безхребетности, реаґує в першу чергу молодь, яка, хоч і сама не без гріха, однак у великій мірі вона позбувається цеї жахливої спадщини батьків. Вона у великій своїй частині є двигуном нинішньої боротьби на всіх наших землях і в цих безнастанних змаганнях виковується нвий тип людини, здібної до життя, загартованої до боротьби, якої ця остання вимагає. Розуміється, що все кволе й інертне не може вдержати темпа у швидкому переродженні нашої молоді, тому й остає. Це й з цього приводу такий пекольний вереск про „упадок та деґенерацію характерів молоді" з уст цих, що їм самим цей атрибут належиться. А найголовніше це, що молодь має ясно вимірену ціль, до якої й прямує послідовно. На місце бзхарактерних Санч з Панчі, що поза власною жолудковою „фільософією" не бачать добра нації, як цілости, приходять нові люди, з характером, передовсім патріоти, перед якими раз на все скрахує наша безхарактерність, скапітулює в імя великого завтра, що жде цілу соборну Україну. Чим дужче розгортається боротьба нації з ворогами, тим менше місця для безхарактерних паразитів і національних шкідників! Ще в 1899 р. Міхновський в РУП кинув в їх бік: „Нехай ці жахляки й відступники йдуть до табору наших ворогів; їм не місце між нами й ми виголошуємо їх ворогами Вітчини!...

Ці неоцінені слова одного з найбільших українських самостійників треба примінити безоглядно в добі, в якій зближаються „страшні ночі" Л. Українки, від яких то ночей залежатиме світла будучність України.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

✝

В понеділок, 24. вересня 1934 р. в Мекаду, Па., помер по довгій і тяжкій недузі АНДРИЙ ЯНКОВИЧ, родом зі Святкови, пов. Ясло, Галичина. Покійний полишив шість дорослих дітей.

Похорон відбудеться в пятницю, 28. вересня 1934, в годині 9-тій рано з дому жалоби, 143 Вест Блейн вул., Мекаду, Па.

Вічна Йому Память.

Адреса Обеднання:
OBYEDŇANYE,
P. O. Box 122, Hudson Terminal
New York, N. Y

Денис Пирч.

ЧУДА, ТАЙ ГОДІ

Що то вже ті доктори нині не виробляють, то переходить всяке поняття. А найбільше ті різуни, що то без ножика ані руш. Бо що би вас не заболіло, а він вас зараз ножиком. Ріжуть, крають людське тіло, порють, шиють, фіксують та латають, а навіть старих кавалерів, вибачайте, на молодих переробляють. Словом, чудес доказують.

І вони вам, ті доктори, все нині зроблять, що тільки захочете. Наприклад гарне, молоде дівчатко хоче віддатися, а тут, якби на глум, матиприрода обдарувала її величезним носом. Ну, й якжеж тут з таким носищем, як добрий огірок, зі своїм милим цілуватися... Не то, що якось непристойно, але попросту невигідно. Та йде вона до доктора-спеціяліста від носів, а той їй із того великого носа зробить такого гарненького, маленького носика, що хоч з ним до Шікаґо на виставу. В такому носику навіть і залюбитись можна, очевидно, хто кохається спеціяльно в носах.

Або візьмім, наприклад, такого старого кавалера. Вже старий, порохнявий і нездалий вже до нічого, а ще хоче молодим бути. І він також іде до спеціяліста від, якби то сказати... або ліпше не казати а той йому застрикне під шкіру якогось паскудства малпячого, чи пак козячого. Як побачить козу, то аж по стінах драпається. Аґі, пропав би старий череп! Бо замісць побалакати собі з гробарем та жалувати за грішки, що наброїв за молодих літ, то він, бачите, ще брикати хоче.

Кажуть, що цю штуку відмолоджування старих розпусників винайшов якийсь Москаль. І справді треба признати Москалям, що вони до такого дечого то спеціялісти.

Або яких то штук нині не доказують хоч би й ті доктори-зубарі. Та бо й що то нині дати собі зуби вирвати. Ідеш собі сміло до офісу, сідаєш у вигідне крісло, та він тобі вирве зуби, що й не знаєш коли; легонько, без болю, гейби моркву з грядки витягнув. А давно що то клопоту було з таким болячим зубом! Бувало йдеш з ним до коваля, то перше треба було висповідатися, бо разом з зубом тягнув і душу з чоловіка. Правда, йому за ту страшну операцію звичайно давалося лиш чотири крейцарі на пачку тютюну, але християнин вже важив би й шістку дати, щоби стільки болю не терпіти.

А тепер хто би хотів, щоб його ніколи зуби не боліли, то може собі дати всі повиривати й нові вставити. А тоді хоч цвяхи ними рубай. Одна тільки недогода з такими зубами: що часами треба їх більше в кишенці носити, як у роті, бо й таке трапляється, коли не вдадуться.

Але тепер знов, як читаємо в ґазетах, вже винайшли новий спосіб вставлювання і фіксування зубів. Вже не потребує доктор отвирати людині рота широко, як ворота, й сверлити та довбати у зубах годинами, що аж скінчення водилося. Тепер попросту вийме вам полегоньби зуба, без найменшого болю, зафіксує, що треба, й назад вставить. За якийсь час зуб приросте назад до щоки й спокій. Чудо, ну!

Імя того доктора, що цю штуку винайшов, подібне щось до українського. Та може бути, що це Українець, бо й Українці тепер можуть похвалитися славними докторами.

Та це все булиб ще байки. Але щоби людині новий жолудок вставити, то вже таки не хочеться вірити. А й це, кажуть, було. Десь-там у Польщі, чи пак на Мадярах, захворів багатий якийсь панисько на жолудок. Звичайно, багаті пани по більшій части багато їдять та пють, бо не мають що іншого до роботи. А жолудок собі, як той залізний баняк: коли під ним забагато палити, то й скоро перепалиться. Таке воно було й з жолудком того пана. І ходив він по всяких докторах лікуватися, та нічого не помагало. Вже висох як скипка, ба не годен був нічого їсти. Аж вкінці пішов він іще до одної славної клініки. Там його оглянули славні доктори-спеціялісти, та лиш головами покивали; значиться, нема ради, або, як Американець каже: „нотінґ дуінґ". І аж тепер нещасний панисько вже стратив усю надію.

Але був там між тими докторами ще один молоденький доктор на практиці. Він якраз тоді школи покінчив, як то кажуть, щойно з голки. І він шепнув на вухо панови: „Не журіться, паночку, та зайдіть до мене, будемо щось радити".

„Та що воно, таке молоде, може знати", подумав собі пан, але потопаючий і стебелинки хапається, тай пішов він до нього: що буде то буде. „Як вже знаєте, добродію, то з вашим жолудком кепсько", каже йому доктор. „Тут не поможе нічого, тільки операція. Треба вам виняти жолудок і вичистити. Правда, це буде ризиковна робота, але я думаю, що вдасться".

„Та вже робіть зі мною, що хочете, каже пан, бо мені вже й так все одно: жити, чи вмерати. Але коли мені поможете, то будьте певні, що винагороджу вас так, що вже ціле своє життя не будете потребувати нічого робити".

І дав йому доктор, як називають, на спання, виймив жолудок, вишкребтав, вичистив, а опісля поставив його на сонце, щоб троха обсох.

І як він пішов до другої кімнати по якийсь інструмент, то тимчасом через відхилені двері всунувся до кімнати сусідів голодний псисько, хапнув за жолудок і драла! Доктор вертається, а жолудка нема. Вибігає чим скорше на двір, а пес вже доїдає панський жолудок.

Ов, біда, що тепер буде?! Вже не так йому йде про дрантивий панський жолудок, як про свою власну шкіру, бо така операція запровадить його безперечно до великої халепи. Але треба якось ратуватися. І, не надумуючись багато, біжить він до поблизького різника, в котрого якраз тоді були живі пацята. Каже собі зарізати одно паця, винимає з нього жолудок, біжить мерщій до дому, чимскорше вставляє панови свинячий жолудок та чекає нетерпеливо, що з того буде.

Нарешті будиться пан, і не лиш що не зле почувається, але, на велике здивування доктора, вже й їсти хоче. Ну, й так як перше не міг їсти, то тепер їсть та їсть і не може наїстися. А вже найбільше смакує йому сира кукуруза. І тепер його шпіхлір повний кукурузяних шульок, де він що хвилі забігає, бо не може витримати, так їсти хоче. А вже найгірше з ним тоді, коли в нього є гості. Бо, звичайно, панські обіди тягнуться довго, зі всякими церемоніями, а тут йому не ждання, бо у животі пацята квичать. І тоді висмикнеться неспостережно від стола та до шпіхліра й у кукурузу. Або знов бувало їде полями й натрапить на лан кукурузи, то вже ніяк не може витримати й мусить стати. Нарве шульок та хрунцає собі подорозі. Вже спасся так, що й рушитися не може, та лиш дивиться, де би тут у холодку полежати. Але вкінці вже зачинає побоюватися, щоби знов не хорувати. Та йде він знов до того самого доктора, що його оперував, і каже: „Бійтеся Бога, пане докторе, дайте раду, що мені робити з моїм жолудком. Як перше я не міг їсти, то тепер знов їм та їм без перестанку, як та свиня, вибачайте, а найбільше хочу кукурузи, що аж мені стидно, тай боюся, щоб знов не попасти у яку хоробу".

А доктор лиш підсміхнувся під носом та каже: „Ви дякуйте Богови, що можете їсти. А щоби вам позбутися свинячого апетиту, то на те нема іншої ради, тільки піст, або, як наш побожний християнин каже: „святий постонько". Треба мати сильну волю й постановити собі поменше їсти, а кукурузу здалека оминайте".

О, це добра рада. Бо й справді, колиб люди менше їли, а більше постили, то не малиб ніяких клопотів з хорими жолудками.

Та, ба, воно добре казати, але чи той панисько зможе постити, то також питання. Таж це людина з правдивим свинячим жолудком, а свиня свинею: хоче жерти, тай уже.

East Haven, Conn., Aug. 25, 1934.

Жінка (до чоловіка): — Петре, як ти помреш, я зараз піду за тобою.

Чоловік: — Прошу тебе, не огірчуй мені життя зараз у перших днях на другому світі!

—o—

Має в памяті.

— Віддай вже раз мені тих чотирнацять долярів, що я тобі позичив.

— Бачиш, приятелю, поки я тобі винен, я все про тебе думаю, а як віддам тобі, можу легко тебе забути...

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

СІНГАК, Н. ДЖ.

На просвітну акцію на Лемківщині.

Головний Комітет допомоги просвітній праці в двох Лемківських селах, Воробляк Королівський, повіт Коросно, і Воробляк Шляхоцький, повіт Сянік, переслав до Обєднання $107 на передплату українських часописів і журналів, призначених для тих сіл, як теж на закупно українських книжок для бібліотек у тих селах.

За комітет:
Онуфрій Сеньчак, голова;
Юрій Вітик, касієр;
Козма Остаф, писар.

ГЛЕСТОНБЕРИ, КОНН.

На політичних вязнів і інвалідів.

Дня 2 вересня о. д-р Д. Ґулин відправив у місцевій укр. гр.-кат. церкві панахиду за поляглих борців України, а зновж 9 вересня була відправлена друга панахида за померших членів від. 138 У. Н. Союза. З приводу тих панахид переведено в церкві збірку, яка принесла $10. Ту квоту висилаю через Обєднання на вище подану ціль.

Семен Куцікевич,
від. 138 У. Н. С.

КАРНЕҐІ, ПА.

На боєву акцію.

З нагоди прощання о. Омеляна Мицика в домі судді п. Ткача в Ембридж, Па., на зазив адвоката п. Онишкова з Питсбурґу, приявні гості зложили $10 на боєву акцію, і ту жертву вислано через Обєднання. Зложили: $2 Бурджес міста Ембридж, П. Й. Кавл; по $1: пані Онищків, адвокат Онишків, пані Хандога і ред. Хандога, пані Жук, п. Жук, пані Кучер, о. Мицик і пані Мицик, а по 50 центів пані Гук і п. Трач. Збіркою занялася підписана.

Юлія Кучер.

ВОНСОКЕТ, Р. АЙ.

Радині пок. Біласа і Данилишина.

Відділ 16 О.Д.В.У. відограв драму під назвою „Білас і Данилишин". З того представлення був чистий дохід в сумі $16. До тої квоти доложив о. В. Каськів $5, і до Обєднання вислано разом $21, призначуючи ту жертву на вище подану ціль.

Григорій Кічак.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

ЛОРЕЙН, О.

Смерть поклала в могилу нашого дорогого товариша, **Михайла Ющишина**, щирого працівника на народній і церковній ниві. Покійний положив теж нимало трудів біля обєднання наших двох Союзових відділів, будучи тоді предсідником 128 відд. У. Н. Союза. Був теж предсідником до останньої хвилі й у другім товаристві. Покійний був загально шанований, давав щедрі жертви на народні цілі, тому, і поліція по собі загальний жаль. Покійний родився в 1875 р. в селі Дублянах, повіт Самбір, Західня Україна. Оставив вдову і пятеро дітей, але діти вже всі одружені.

В похороні взяли участь два товариства: від. 50 У. Н. Союза і від. 186 У. Р. Союза. Хай земля буде Йому пером!

За уряд від. 50:
В. Каршень,
П. Шугайло,
М. Шемчичик.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Новий Американсько-славянський зїзд.

Іван Е. Мадина, посол до пенсилванійської леґіслатури, Українець з роду, предсідник Американсько - Славянського Союза, скликає збори членів цеї організації на день 29 вересня б. р. до Герисбурґу, Пенсилвенія. В той день відбудеться теж бенкет, на якім промовлятимуть визначні американські громадяни славянського роду. Буде говорити ґовернор стейту, як теж прибудуть кандидати на уряд ґовернора.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НЕ ЗАПЕРЕСТАВАТИ ПРОТЕСТУВАТИ.

Ніхто з нас не надіявся добра від Ліґи Націй. І далі нема чого надіятися. Але з того не виходить, щоби ми в Америці далі не піднимали нашого протесту проти окупантів, та щоби тими протестами не засипували далі теж і Ліґу Націй. Отакі протести дають розголос українському імени й українській справі. А це теж важне. Протести заставляють нас виступати обєднано. А те теж має велику вагу.

Йосиф Крук.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

4,000 ATTEND UKRAINIAN DAY AT LOCAL GROVE.

Some 4,000 persons attended the celebration of the First Ukrainian Day in Ambridge, yesterday at the Tkatch farm on Ambridge Heights.

The day started with church services in both Ukrainian churches at 9 o'clock. At 12:30 a thousand people lined up for the parade over Ambridge streets and to the park, which led by 400 members of the Sitch organization in uniform and followed by 500 school children in native dress.

At the farm a field meet was conducter from 2 to 4 o'clock followed by a concert which opened with greetings from father John Kocan of Pitsburgh. The choirs of the local Ukrainian churches then sang the national anthem and Burgess P. O. Caul spoke briefly. The Orthodox church choir sang two selections and Attorney Charles Eckert of Beaver spoke.

Rev. Nicholas Kopachuk, chairman of the committee in charge of the event, and pastor of the Ukrainian St. Peter and Paul church then made the main address, telling of the flood disaster in Poland for the relief of which the event was held, thanking the people for their support, and asking united work for the betterment of the condition of the disaster striken people.

Other speakers were Eugene A. Caputo and S. M. Tkatch, the choir of Sts. Peter and Paul sang two numbers and dances were given under the direction of Nicholas Arseny.

The Saturday tag day in Ambridge netted $60 which will be used for the aid of the Polish flood victims. John Novakivski was chairman of the tag day event.

(The Daily Citizen, Ambridge, Pa., Monday, September 10, 1934).

У люнсовій гостинниці.

— Чи пан бажають собі французьку, еспанську чи італійську кухню?

— Це мені зовсім рівнодушне — дайте мені три яйця, зварені на мягко.

„ВАМПІР З ЛОВІЧА" ПЕРЕД СУДОМ.

Минулого року мешканці Ловіча й околиці жили у постійній грозі перед звірським злочинцем, що нападав на молоді дівчата, вбивав їх, а опісля насилував. „Ловіцький Вампір" був дуже спритний і, не зважаючи на всякі засоби, щоб його схопити, він довший час укривався безкарно.

Злочинця схоплено завдяки припадкови. Одна з його жертв, 13-літня Софія Розенівна, оглядаючи фотографії коло кіна, звернула увагу на мужчину, що стояв недалеко неї, і пізнала в ньому „вампіра". Повідомлена про це поліція розпочала погоню за злочинцем і арештувала його в костелі, де він, тікаючи, сховався.

Злочинець називається Тадей Енштайн. Його мали поставити перед наглий суд, але слідство продовжилося так, що наглі суди скасовано. В слідстві признався Енштайн, що він доконав кілька вбивств.

Цими днями „Ловіцький Вампір" станув перед окружним судом у Влоцлавку. Акт обвинувачення, що має 1,207 сторінок друку, закидує Енштайнови чотири вбивства. На розправу прокликано 36 свідків. Перша жертва „вампіра" була 24-літня Владислава Бжозовська, яку знайдено недалеко Ловіча, в рові коло шоси, з розтрощеною головою. Лікарські оглядини виявили, що після вбивства її збещещено. Зпочатку думали, що це відокремлений випадок, але по кількох днях знайдено коло Ловіча тіло молодої жінки з такими самими познаками насильства й смертельними ранами. Чергового дня таємничий злочинець напав на гімназійну ученицю з Лодзі, Анну Пешенівну, яку приглушив камінюкою, знасилував, а думаючи, що вона згинула, залишив її на дорозі в лісі. По кількох днях „вампір" напав на Ангелу Охрахівну і 13-літню Марію Модрашковську, але цих жінок „вампір" не вбивав. По деякому часі злочинець перенісся в околиці Влоцлавка, де його й схоплено.

Енштайн є малий, худощавий мужчина і своєю зовнішністю не зраджує злочинних інстинктів. Блестять у нього тільки несамовито очі.

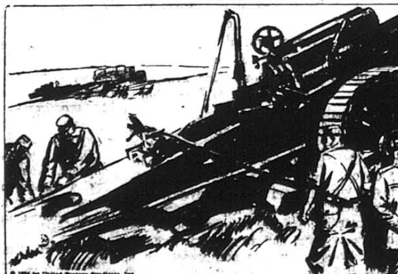
Вродився в Плоцьку. Батька не знав. Підчас переходу російських військ через місто якийсь російський вояк знасилував його матір. Енштайн був дитиною цього насильства.

Виховувався в захоронці, а опісля в одному поправному заведенні для хлопців у Лодзі, звідки втік і розпочав мандрівку по Польщі. Вкінці замешкав у Ловічу, де працював як хлопець до посилок.

Там відізвалися в ньому злочинні інстинкти. Коли питалися його судді про причини цих гидких злочинів, заявив: „Я мщуся за матір. Її теж насилували". З черги Енштайн зізнав, як доконував убийства. Виходив вечором за місто. В кишені мав приготований камінь. Коли стрінув у якомусь відлюдному місці молоду жінку, оголомшував її, а згодом доконував насильство.

Суд засудив Енштайна на 15 літ тюрми і на 10 літ позбавив його горожанських прав.

СВІТОВА ВІЙНА ДВАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ. — 7. ВЕРЕСНЯ. — УКРАЇНСЬКУ ПРЕСУ У ЛЬВОВІ ЗАБОРОНЕНО. (85)

Дня 7 вересня 1914 року до редакції „Діла", одинокого українського часопису, що видав був ще останнє своє число 5 вересня, прийшла російська воєнна влада й запечатала редакцію та заборонила друкувати газету. Разом з тим у Львові розпочали свою русофільську діяльність такі організації, як „Карпато-Русскій Освободітельний Комітет", що видав свою відозву до „Многастрадальнаво Русскаво Народа в Ґаліцкой Землє". В цій відозві москвофіли кликали „Русскій Народ" зеднатися зі своїми братами й „матерю русскай церквой". На західньому фронті Франція побачила в першім дні бою над Марною, що їй бракує важкої артилерії. Тому відразу на фронт відправлено ту важку артилерію, яку хотіли вставити на фортах, що стерегли підступи до Парижа. Французи тепер побачили, що вон изробили велику помилку, коли ще до війни мало звертали уваги на те, щоб витворити спеціяльний тип важкої полевої артилерії. Тепер вони робили все, що могли, щоб цю недостачу направити.

Другий день бою над Марною пройшов майже на тих самих позиціях, що перший. Замітної переваги не здобула ніодна сторона. В той день особливо відзначались англійські полки, які вели шалені атаки на праве крило армії Клюка. Клюк бачив, що його праве крило загрожене, але він бачив також, що вже запізно було направити свою помилку, яку він зробив, ослаблюючи це крило. Всеж тепер ґенерал Клюк робив усе, що міг, щоб скріпити своє праве крило. Англійці тут не мали замітних успіхів на другий день бою.

В Льондоні зібралися представники Англії, Франції і Росії. Вони підписали потрійний договір, яким зобовязалися вести війну до кінця й не виступати з окремим миром. Разом з тим усі вони прирекли, що будуть стояти спільно проти Німеччини до кінця, який би той кінець не був. Притім у договорі було зазначено, що кожда з держав може вести мирові переговори з осередними державами окремо, але їх хід мають знати інші держави й не може прийти до замирення на фронті одної лише держави, але всіх.